

Türk Spor Medyasında Kadın Gazetecilere Yönelik Cinsiyet Ayrımcılığı*

Elzem Seren DİNÇ^{†1}

¹İstanbul Bilgi Üniversitesi, Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu.

Orijinal Makale

Gönderi Tarihi: 30.03.2019

Kabul Tarihi: 25.06.2019

DOI: 10.25307/jssr.529861

Online Yayın Tarihi: 30.06.2019

Öz

Bu çalışmada amaç, Türk spor medyasında çalışan kadın gazetecilerin mesleklerini yaparken yaşadıkları zorlukları toplumsal cinsiyete dayalı bir analizle ortaya koymaktır. Araştırmada nitel araştırma desenlerinden biri olan fenomenoloji deseni kullanılmıştır. Araştırmanın verileri için, nitel araştırma tekniklerine göre hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak dokuz kadın spor gazetecisi ile görüşmeler yapılmıştır. Elde edilen ses kayıtları araştırmacı tarafından içerik analizi yöntemi kullanılarak yazılı hale getirilmiştir. Görüşmelerden elde edilen verilere göre, spor medyasının erkek egemenliğinde olan bir sektör olması ve sektörde kadınlara ait görev pozisyonlarının pek fazla bulunmaması sebebiyle kadın spor gazetecileri mesleğe başlama döneminde bir takım zorluklar yaşamakta ve kendilerini kanıtlamak için erkeklere oranla çok daha fazla mücadele etmek zorunda kalmaktadırlar. Kadın gazeteciler bu sektörde konum, prestij ve kazanç açısından daha dezavantajlı olmakta ve özellikle de ‘genç ve bekar’ olduklarında cinsel tacize maruz kalabildiğinden kendilerini sürekli korumak zorunda kalmaktadırlar.

Anahtar kelimeler: Spor, medya, toplumsal cinsiyet, eril dil, kadın.

Sexism against Female Journalist in Turkish Sports Media

Abstract

In this study, it is aimed to reveal the difficulties experienced by women journalists working in Turkish sports media while they doing their jobs with a gender based analysis. In the study, the phenomenology description, one of the qualitative research designs, was used. For the data of the study, interviews were conducted by the researcher with nine female sports journalists by utilizing a semi-structured interview form which was prepared according to qualitative research techniques. The sound-recorded interviews obtained were transcribed by the researchers using the content analysis method. According to the data from the interviews, female sports journalists meet with some difficulties during the beginning of their profession and they have to struggle more than men to prove themselves because of the fact that the sports media is a male-dominated sector and the positions of women in this sector are not very high. In addition, Women journalists are more disadvantaged in terms of position, prestige and earnings in this sector and they have to protect themselves constantly, as they can be subjected to sexual harassment, especially when they are ‘young and single’.

Keywords: Sport, media, gender, masculine new language, women.

* Bu çalışma 31 Ekim- 3 Kasım 2018 tarihlerinde Antalya’da gerçekleştirilen 16. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi’nde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

[†] **Sorumlu yazar:** Elzem Seren Dinç, E-mail: elzem.dinc@bilgi.edu.tr

GİRİŞ

Spor, hegamonik erkekliğin toplumsal inşasında yer alan en belirgin alanlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Aile ve sosyal çevre ile başlayan kadın ve erkek arasındaki ayrıştırmanın medya aracılığıyla yeniden üretildiği ve spordaki bu erkek egemen yapının da spor medyasına yansıdığı söylemek mümkündür (Hacısoftaoğlu ve Koca, 2011: 5-6) Cinsiyete dayalı ayrımcılığın oluşmasında toplumsal cinsiyet kalıpları büyük rol oynamaktadır. Medya ise toplumsal cinsiyet kalıplarının oluşmasında, kullandığı stereotip (kalıpyargı) imajlar cinsiyete dayalı ayrımcılığın yeniden üretilmesi ve sürdürülmesine vurgu yapan ideolojiye hizmet etmektedir (Kaypakoğlu, 2004: 93-94). Spor haberlerinin içerikleri çoğunlukla erkek sporcular üzerinden oluşturulmakta ve spor medyasında muhabir, yazar, editör gibi görevler de çoğunlukla erkekler tarafından yürütüldüğünü söylemek mümkündür. Özsoy'un (2008) "Türk Spor Medyasında Kadın" isimli çalışmasında da bahsedildiği gibi kadın spor gazetecilerinin spor medyasında çalışmaya başladıklarında cinsiyetlerinden ötürü ilk başta yadırgandıkları, kabullenme sürecinin kadınların verdiği mücadele sonucu daha sonra başladığı ortaya çıkmıştır. Bu doğrultuda çalışmada belirlenen amaç; kadınların spor gazeteciliği mesleğini yaparken karşılaştıkları zorlukları spor kamuoyu üzerinde önemli etkileri olan kadın spor gazetecilerinin görüşlerinden yola çıkarak toplumsal cinsiyete dayalı bir analizle ortaya koymak olarak belirlenmiştir.

Spor Medyasında Cinsiyet Ayrımcılığı

Cinsiyet, genetik kromozomlar ve cinsel organlar gibi üremeyle ilgili doğuştan var olan ve fizyolojik özelliklere karşılık gelen bir terim olmakla birlikte bireyin biyolojik cinsiyetine de bağlı olarak belirlenmektedir (Dökmen, 2014: 18). Cinsiyet kavramının sadece biyolojik farklılıklar ile şekillenmediğini, kültürel öğelerin de cinsiyeti şekillendirmede önemli bir rol oynadığını söylemek mümkündür (Oakley, 1972: 159). Bu doğrultuda toplumsal cinsiyet biyolojik cinsiyetten farklı olarak, toplumsal ve kültürel olarak belirlenmektedir. Dolayısıyla, toplumdaki topluma olduğu gibi tarihsel olarak da değişebilen "cinsiyet konumu" ya da "cins kimliği" olarak ifade edilebilmektedir (Berktaş, 2000: 16).

Cinsiyetçilik ise cinsiyete ilişkin toplum tarafından belirlenen kurallarının tümünü kapsayan düşünce, görüş ve tutumların tümüne verilen addır. Cinsiyetçiliğin ataerkil bir ideoloji içinden çıktığını söylemek mümkündür. Bu ideolojinin temelinde bir cinsiyetin diğerinden üstün olması ve bu düşüncenin sürdürülmesine neden olacak söylemler bulunmaktadır. Cinsiyetçilik temelli bir toplumsal yapı inşası ile kadın ve erkek arasındaki bütün eşitsizlikler yeniden üretilmektedir (Cornell ve Soydemir, 1998: 29).

Toplumsal cinsiyet açısından erkekler ve kadınlar arasındaki farklarla ilgili düşünceler tarih öncesi dönemlerde kadın ve erkeklere verilmiş rollerle alakalıdır. Bu rollere göre erkek dövüşür ve rakibine karşı kazandığı zafer sonucunda da ödülünü alır. Kadın ise birleştirici roldedir. Görevi bir araya getirmek ve inşa etmektir (Donovan, 2015).

Medya bu toplumsal cinsiyet kalıplarının oluşmasında etkili olarak cinsiyete dayalı ayrımcılığın yeniden üretilmesi ve sürdürülmesi konusunda önemli bir noktada durmaktadır (Kaypakoğlu, 2004: 93-94). Spor ise toplumsal yapının önemli ve ayrılmaz bir parçası olmasının yanı sıra toplumsal yapı içerisinde yer alan bireylerin, toplumsal yapıyı şekillendirmede etkili olabilecek seçimleri yapmalarında, toplumsal ve kültürel anlamları,

değerleri ve sembolleri öğrenmelerinde önemli bir işleve sahiptir (Hacısofıtaoğlu ve Koca, 2011: 70) Medya, toplumsal cinsiyet algısı doğrultusunda erkek spor dallarını topluma daha fazla yansıtarak bu dengesiz dağılımı ne yazık ki desteklemektedir. Medyada yer alan spor haberlerinde kadın sporlarının büyük ölçüde mevcut olmayışı ve kadınların bedenlerinin cinsel açıdan önemli görülen nesnelere olarak yer alması, iş gücü ve ev gibi alanlardaki toplumsal ve maddi eşitsizliklerin de yeniden üretimine yol açmaktadır (Rowe, 2004).

Spor medyasının okuyucuya yansıttığı haber ve yorumlarında kahramanlar çoğunlukla erkeklerden oluşmaktadır. Kadınların çok az yer aldığı spor medyasına en çok ilgi, erkekler tarafından gösterilmektedir (Özsoy, 2008: 205). ABD’de liselerde çalışan 244 spor direktörünün sportif faaliyetlerine yönelik gazete yayınlarını değerlendirdiği araştırmada, (Pedersen, Whisenant ve Schnejder, 2003: 308; Aktaran: Hacısofıtaoğlu ve Koca, 2011) cinsiyet ayrımcılığının spor medyası içerisinde var olduğunu doğrulamaktadır. Araştırmaya göre, kız öğrencilerin spor faaliyetlerini içeren haberlerin sayısı ve nitelik olarak erkek öğrencilerin haberlerine göre daha az olduğu ortaya çıkmıştır. Benzer şekilde Amerika Birleşik Devletleri’nde yayınlanan Globe and Mail Gazetesi’nin 1924-1992 yıllarında Kış Olimpiyatları ile ilgili yayınlarındaki cinsiyet ayrımcılığı ile ilgili yapılan içerik analizinde, kadın sporcuların erkek sporculara göre gene daha az yer bulduğu görülmüştür. Araştırmada; fotoğrafların büyüklüğu ve çeşidi, yer ve yazının kaynağı, ve spor dalına göre yapılan analizde erkek sporcularla ilgili yazıların 4 kat (144’e 647), erkeklerin fotoğraflarının da 3 kat daha fazla (131’e 346) yer aldığı tespit edilmiştir. Avustralya’daki gazetelerde de spor sayfalarında kadın sporlarına %4,5 oranında yer ayrılması da başka bir üzücü bir durumdur (Rowe, 1996: 221). Kadın Sporcuların Yer Aldığı Günlük Gazete Haberlerinin Sunum Biçimi üzerine yapılan bir araştırmada ise; Hürriyet, Cumhuriyet ve Zaman Gazetelerinin 2004 yılı Ağustos ayı içindeki toplam 2103 spor haberinin %8.56’sının kadın sporcuların yer aldığı haberlerden, %79.98’inin erkek sporcuların yer aldığı haberlerden ve %11.46’sının da karma spor haberlerinden oluştuğu sonuçlarına varılmıştır (Arslan ve Koca, 2006:6).

Sporun genelindeki erkek egemen yapının ve spor haberlerinin objelerinin erkeklerden oluşması spor medyasındaki muhabir, yazar, editör gibi görevlerin de çoğunlukla erkekler tarafından yürütülmesi sonucunu doğurmuştur. Sport Council’in yayımladığı rapora göre; 1988 Seul Olimpiyat Oyunları’nda görev yapan 120 spor gazetecisinden yalnızca 2’si kadındır. 1990 yılında yapılan Commonwealth Oyunları’na akredite olan 90 İngiliz spor gazetecisinden de yalnızca 2’si kadındır. Türkiye’deki spor medyası çalışanlarının niteliği üzerinde yapılan bir araştırmada da aktif durumda çalışan spor gazetecilerinin, %96’sının erkek olduğunu söylemek mümkündür (Hargreaves, 1994; Aktaran: Özsoy, 2008: 205). 1990’lı yıllardan sonra kadınların sporla ilgilenmeye başlaması ve verdikleri mücadele ile kendilerini gösterebilmeleriyle bu rakamlar biraz daha iyileşse de tüm bu örneklerden yola çıkarak, hem spor alanındaki kurumlarda kadın gazeteci sayısının erkeklere oranla az olduğunu hem de kadın sporcuların da spor gazetelerinde erkeklere oranla daha az haber ögesi olduğunu söylemek mümkün olacaktır.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu araştırmada ele alınan konuyu derinlemesine incelemek ve cevabı aranan sorulara uygun veriye ulaşabilmek için nitel araştırma desenlerinden biri olan Olgubilim (fenomenoloji) yöntemi kullanılmıştır. Olgubilim araştırması, insan eylemlerinin göreceli olduğu ve yaşadığı bağlam tarafından koşullandırıldığı varsayımdan hareket ederek olguların uzun süreli ve derinlemesine incelenmesini amaçlar. Olgubilim araştırmalarında yoğun olarak yüz yüze görüşmeler ile veri toplanır. Bu amaçla katılımcıların hikâyelerini anlatmaları teşvik edilir (Gürbüz ve Şahin, 2014: 111). Olgubilim araştırmaları, bir olguyu daha iyi tanımaya ve anlamaya yardımcı olacak sonuçlar sağlayacak örnekler, açıklamalar ve yaşantılar ortaya koyabilir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2017: 22). Bu çalışmada ele alınan ve anlaşılmaya çalışılan fenomen, Türk spor medyasında kadın gazetecilerine karşı yapılan cinsiyet ayrımcılığıdır.

Çalışmanın Katılımcıları

Fenomenolojik çalışmalarda araştırmanın katılımcıları, araştırmanın odaklandığı konuda tecrübelerini yansıtabilecek kişilerden oluşturulmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu doğrultuda çalışmanın katılımcılarını; Türkiye’de ulusal gazete, dergi ve televizyonlarda yorumcu, sunucu ve yazar olarak çalışan ve ölçüt örnekleme yöntemiyle seçilmiş dokuz kadın gazeteci oluşturmaktadır. Araştırmanın katılımcıları seçilirken amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan ve belirlenmiş ölçütlere uygun kişilerin araştırmaya dâhil edilmesini sağlayan ölçüt örnekleme kullanılmıştır.

Katılımcılar araştırmaya katılmadan önce bilgilendirilmiş, araştırmaya katılmaları konusunda herhangi bir baskı uygulanmamış ve katılımları gönüllü onam formu kullanılarak sağlanmıştır. Çalışma katılımcılarının görev yaptığı görev ve pozisyonlar Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Katılımcılar hakkında bilgiler

Katılımcılar	Medya Organı	Görev
G1	Socrates Almanya	Yazar&Editör
G2	Cumhuriyet Gazetesi	Yazar&Yorumcu
G3	Fanatik Gazetesi	Yazar
G4	FourFourTwo Dergisi	Yazar
G5	Fitbol Dergi	Yazar
G6	Socrates Dergi	Yazar
G7	Sözcü G.&Passolig	Yazar&Sunucu
G8	Fanatik Gazetesi	Yazar&Editör
G9	S Sport TV	Sunucu

Verilerin Toplanması ve Analizi

Verileri toplama işleminde nitel araştırmalarda sıklıkla kullanılan yöntemlerden biri olan yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Görüşme formunda yer alan soruların içeriği önceden belirlenerek spor gazetecilerine bildirilmiş ve gazetecilere telefon ve mail aracılığı ile ulaşıp önceden randevu alınarak İstanbul'da birebir görüşmeler yapılmıştır. Katılımcılara görüşmeler için onam formu imzalatılmıştır. Yapılan görüşmeler kişilerin onayı ile ses kaydına alınmıştır. Ortalama olarak bir mülakat 1-1.5 saat sürmüştür. Elde edilen ses kayıtları araştırmacı tarafından yazılı hâle getirilmiş ve katılımcılara gösterilerek son hâlleri için onay alınmıştır. Katılımcılarla yapılan görüşmeler için çalıştıkları medya kurumları ya da dış mekân tercih edilmiştir. Katılımcıların kendilerini rahat ifade edebilecekleri güvenli bir ortam hazırlanmaya çaba gösterilmiştir ve dış mekân tercihi onlara bırakılmıştır. Katılımcılara çalışma için veri oluşturacağı düşünülen ve görüşme formunda da yer alan; mesleğe başlama döneminde kadın olmaktan kaynaklı ne gibi sorunlar yaşadıklarını, spor müsabakalarını izlemeye gittiklerinde buldukları ortamda nasıl zorluklar yaşadıklarını, Türkiye'de spor medyasının habercilik anlayışını nasıl değerlendirdiklerini ve spor haberlerinde barizce kullanılan eril dil kullanımını hakkında görüşlerini, Kadın spor gazetecilerinin kendilerine yüklenen cinsiyet rolleri yüzünden erkek gazetecilere göre yaşadığı zorlukları, "Kadınlar futboldan anlamaz" tabusuna karşı verdikleri mücadeleyi, son dönemde hem ülkemizde hem de dünyada kadın spor gazeteci sayısındaki artışın sebeplerini ve spor medyasında kadınlara yönelik taciz olaylarını sorgulayan sorular sorulmuştur. Görüşmelerin ses kayıtları birebir deşifre edildikten sonra toplanan veriler içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiş ve önceden belirlenen temalar çerçevesinde alıntılara da yer verilerek yorumlanmıştır.

Nitel araştırmalarda, veri bütünü içinde temel, merkezi önemdeki kavramları iyi tespit etmek, sadece tek bir ögeye dayalı açıklamalardan kaçınmak, oluşturulan kategorileri birbiriyle mantıklı ve tutarlı bir biçimde ilişkilendirmek, analizleri ilişkilendirilen kategorilere dayandırmak, çok uçlardaki açıklamaları seçmekten kaçınmak gibi geçerliliği sağlayacak önemli unsurlar bulunmaktadır (Kümbetoğlu, 2005: 50) Ayrıca katılımcıların mümkün olduğunca alanın farklı noktalarından bilgi taşıyabilecek kişilerden seçilmesi ve toplanan verilerin ayrıntılı biçimde rapor edilmesi ve veri toplama sürecinin ayrıntılı biçimde açıklanması nitel araştırmalarda geçerlilik için esas olmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu çalışmada da geçerliliği sağlamak üzere tüm bu unsurlara dikkat edilmiştir. Nitel çalışmada ulaşılan sonuçlar araştırma grubuna özgü olarak sürekli değişebildiği için araştırmanın benzer gruplarda tekrarlanmasının mümkün olmadığı kabul edilmektedir. Dolayısıyla nitel araştırmalarda nicel araştırmalardakine benzer bir güvenilirlikten bahsedilememektedir. Nitel çalışmalarda güvenilirlik araştırmacının araştırma içindeki konumunu açıkça ifade etmesi ve tüm süreci açıkça dile getirmesi yoluyla mümkün olmaktadır. Buna ek olarak araştırmada kavramsal çerçevenin güçlü olması ve verilerle güçlü bir biçimde bağlantılandırılması, araştırma verilerinin analiz edilme biçiminin de anlaşılması açısından oldukça önemlidir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu çalışmada araştırmacı güvenilirliğin sağlanması için araştırma sürecindeki konumunu ve araştırma sürecini açık şekilde belirtmiştir. Araştırmacı; araştırma grubuna, araştırma mekanına ve fiziksel koşullara değinmiş, araştırma grubuyla yaptığı görüşmelere ilişkin detaylı açıklamalar da yapmıştır.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Bu bölümde görüşmeye katılan kadın spor gazetecilerinin spor medyasında karşılaştıkları ayrımcılığa ve zorluklara karşı görüşleri sunulmaktadır. Elde edilen veriler doğrultusunda kadın spor gazetecilerinin meslek hayatlarında çeşitli zorluk ve ayrımcılıklarla karşılaştıkları görülmektedir. Elde edilen veriler, temalara ayrılarak bulgular şeklinde sunulmuştur.

Spor Medyasının Erkek Egemen Bir Alan Olması Sebebiyle Kadın Gazetecilerin Yaşadığı Zorluklar

Bu temada, spor medyasının erkek egemenliğinde olan bir sektör olması ve kadınlara ait görev pozisyonlarının pek fazla bulunmaması sebebiyle spor gazetecilerinin mesleğe başlama döneminde cinsiyetlerinden ötürü zorluklar yaşadıklarına, bu zorluklar karşısında dururken aile ve sosyal çevrenin toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı olmasının önemine ve erkek çocukları futbol maçları ve takımlarıyla haşır neşir olurken kız çocuklarının ise bu tablonun dışında kalması sebebiyle futbolun erkek alanı olarak gösterilmesinden ve kadınların bu sebeple futboldan anlamayacağına düşünülmesine değinilmiştir. Görüşme yapılan kadın spor gazetecileri (G2 ve G8); kadın olmanın mesleğe başlama döneminde bir dezavantaj olduğunu, kadınların önündeki barikat sebebiyle futbol maçı yorumu gibi görevler için kadınlara karşı ön yargılar olduğunu ve cinsel kimliklerinden dolayı da yazılarını beğendirmede zorluk çektiklerini belirtmişlerdir: *“Kadın olmak başlangıçta bir dezavantajdı. Bir kere size o işi vermeme konusunda ve özellikle de futbolun yorumunu yapmak gibi bu işin en üst düzeydeki şeklini size pek layık görmüyorlar. Bu yüzden de ben futbol maçı yorumunu yapmak için baya bir zaman bekledim. Çünkü öyle bir barikat var. Bu düşüncüyü kırmaya ve görüşlerinizin zaman içinde ne kadar doğru olduğu defalarca kanıtlanmasına rağmen futboldan anlama konusunda kadınlara olan ön yargı bitmiyor.” (G2)* *“Kadın olmanın zorluğunu yaşadım elbet. Bazı taraftarların beğenmediği yazılar yazdığımda kadınlığım üzerinden hakarete uğradığım çok mail aldım.” (G8).*

Mesleğe ilk başlama döneminde yaşanan zorlukların, cinsel kimlik kaynaklı olmasının dışında aile ve sosyal çevreden kaynaklı olduğu da görülmektedir. Araştırmaya katılan gazeteci (G6) aile ve çevrenin desteğinin öneminden bahsetmiştir: *“Mesleğe başlamak için önce ailenizi ve sosyal çevrenizi ikna etmeniz gerekiyor. İlk zorluk burada başlıyor aslında. Ben çok zorluk yaşamadım çünkü bana destek olan bir aileden geldim. Fakat birçok insan bu zorluğu yaşamakta. Kendimizi ispat etmek için daha iyi olmamız gerekiyor.” (G6).*

Kadın gazetecilerin belirttiği üzere aile desteğinin spor medyasında kadın olarak zorluklarla mücadelede büyük önemi bulunmaktadır. Katılımcıların yorumları, kız çocuklarının spor yaşantısında aile desteğinin onların sporu sürdürme ve devam ettirmesinde, ayrıca başarılı bir sporcu olmasında da oldukça önemli olduğunu göstermektedir. Daha sonraki dönemlerde kadınların da spordan anlayabileceği konusunda aileden gelen güven ve destek, spor medyasında görev yapan kadınların bilgilerini ispat etme konusunda daha özgüvenli olmalarına yardımcı olmaktadır. Görüşmeye katılan gazeteci (G8), ailesinin ve çevresinin toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı olduğunu ve cinsiyet kalıpyargılarını öne sürmeyen bir yetiştirme tarzını benimsediklerini belirtmiştir: *“Burada aile kavramının çok önemli olduğunu düşünüyorum. Aileden gelen güven ve destek oldukça önemli. Ben de bu konuda şanslıyım. Spor medyası erkek egemenliği olan bir alan ve özgüveni olmayan bir kadın ne kadar bilgili*

olsa da bildiğini söylemekten çekiniyor bu egemenlik içinde. Bana hiç kimse kadınsın sen anlamazsın bu işten demedi.” (G8).

Spor medyası gibi işgücü piyasalarında cinsiyetçi uygulamaların var olması, yalnızca güç ya da kuvvet gerektiren işlerden kaynaklanmamakta, kadının istihdam edilmesinin önünü kesmek için yapılan bir uygulama olmaktadır. Belirli toplumsal kurallar ve kalıplar içerisinde yetiştirilen kadınlar ve erkekler işe girme, yükselme ve başka diğer süreçlerin de tümünde ayrımcılık ile karşı karşıya kalmaktadır (Soydemir, 1998: 29). Doğum öncesinde kız bebeklerin eşyaları için pembe, erkek bebeklerin eşyaları için mavi rengin tercih edilmesiyle başlayan bu süreç, erkeklerin ve kadınların yapabileceği işler konusunda da ayrımlar üretir. Bu anlamda, kadın ve erkek cinsiyeti arasında toplumsal yaşama katılma düzeyi açısından farklılıklar oluşur. Hukuki bakımdan eşit olmakla beraber iki cinsin toplumsal alandaki temsilleri farklılaşır. Böylece de kadınlar daha çok ev ve özel alanda kalırken, erkekler her türlü kamusal alanda kendini ifade etmektedirler (Palabıyık, 2013: 226-227). Kadınlar her türlü eşitlik sağlayacak hak için mücadele vermektedir. Erkek; sosyal, siyasal, hukuksal alanlarda üstünken kadın hep hak talep eden konumdadır (Agacinski, 1998: 132). Görüşmeye katılan katılımcılar da kadın ve erkeklerin yetişme sürecinde aynı imkanlara sahip olmadıklarını, erkek çocukları futbol maçları ve takımlarıyla haşır neşir olurken kız çocuklarının ise bu tablonun dışında kaldığını belirtmişlerdir. Kız çocukları futbolu sonradan kendi çabalarıyla öğrenmek zorunda kalmaktadırlar. Dolayısıyla bu düşüncenin kökünde yatan en büyük problemlerden biri kız ve oğlanların cinsiyet eşitliğine yönelik değil cinsiyet kalıpyargılarını yeniden üreten şekillerde yetiştirilmeleridir: *“Bu düşünce kadınların fiziksel özelliklerinin sahalarda erkeklerle “kayıp” yeterlilikte olmamasından; kız çocukları küçük yaşta “hanım hanımcık olma” mottosuyla yetiştirilirken erkek çocuklarının sokaklarda küfrederek futbol maçı yapabilmelerinden kaynaklanıyor olabilir. Erkek çocukları konuşmaya başlamalarıyla birlikte futbol takımlarıyla haşır neşir olmaya, çevresindeki en baskın erkeğin takımını tutmaya yönlendirilirken kız çocukları “futbolseverler” tarafından pek rağbet görmüyor. Kız çocukları çoğunlukla kendi çabalarıyla ve sonradan oyuna dahil olurken erkek çocukları kendiliğinden içine çekiliyor” (G4).*

“Erkekler çok daha küçük yaşlarda futbolla ilgilenmeye başladıkları için biz daha eksik bilgilerle donatılıyor olabiliriz. Bu düşünce bundan kaynaklanıyor olabilir. Bunun üstesinden gelmek bizim elimizde. Kadın spor gazetecilerinin kendilerini geliştirmesi çok önemli. Maç izlemek demek, futboldan anlamak demek değildir. Bu işi yapmak isteyenlerin kamplara, idmanlara da gitmesi gerekiyor. Futbolun ince detaylarını mutlaka bilmek gerekiyor.” (G9).

Görüşme yapılan kadın spor gazetecilerinin verdikleri cevaplar doğrultuda futbolun oldukça basit bir oyun olduğunu, kadınlar tarafından rahatlıkla anlaşılabilirliğini; fakat her kadının futbola ilgisi olmadığını söylemek mümkündür. Kadın gazetecilere göre ‘ilgilenmeme’ ve ‘anlamama’ kavramları arasında farklılıklar vardır. Dolayısıyla erkeklerin çoğunun zihninde yerleşik olan “kadınlar futboldan anlamaz” görüşünün doğru olmadığı düşünülmektedir.

“Anlamaz” fiili yanlış bir kere. Kadınlar futbolu çok sevmez gibi bir cümle kurulabilir orada. Onun da sebebi futbolun erkekler tarafından oynanan, izlenen ve oynanan bir alan gibi olması. Erkeklerin bakış açısıyla kadınları uymuyor. Çünkü sürekli bir pozisyon üzerinden, bir ofsayt üzerinden anlatıyorlar. Bu da kadının ilgisini çekmiyor ama bir kadına maçın arkasındaki hikâyeyi anlattıysan ilgisini çekebilir.” (G1)

“Bu düşünce anlamamaktan ziyade kadınların futbolla ilgilenmemesinden kaynaklanıyor. Gerçekten çoğu kadın futbolu sevmiyor ve aslında ilgilenmek zorunda da değiller. Herkes futbolu sevecek diye bir kural yok. Sonuçta bu bir zevk ve eğlence. Fakat soruda kastedilen bu değil, kadınların ne kadar bilgili olurlarsa olsun futboldan anlamayacakları. Bu son derece yanlış bir düşünce. Kadınlar futbolla ilgilenirlerse, severlerse ve kurallarıyla öğrenmeye çalışırlarsa elbette ki futbolu anlayabilirler. Spor da bir gazetecilik dalı. Nasıl ekonomi ve siyaset yazarı varsa spor kadın yazarı da olabilir.” (G2).

“Kadınlar futboldan anlamaz” lafı erkek egemenliğinin en büyük göstergelerinden biri. Atomu parçalamaktan değil, 5 yaşında bir çocuğun bile anlamayı başardığı ve en zor kuralı ofsayıt olan bir spordan bahsediyoruz. Ayrıca “kadınlar futboldan anlamaz” lafı doğru olsa o zaman kadın futbol takımlarını nereye koymalıyız? Bu işten sadece erkekler anlıyorsa kadınlar için düzenlenen dünya şampiyonaları hakkında ne düşünmeliyiz? Yapılan araştırmalarda da görüyoruz ki futbolla ilgilenen kadınların ofsayıtı erkeklerden daha iyi bilebiliyor.” (G8).

Türkiye’de Spor Medyasının Mevcut Durum ve Tutumu

Görüşmeye katılan kadın spor gazetecileri, Türkiye’deki spor medyasının çağın gelişmelerine uygun hareket etmemesi ve magazine yönelmesini eleştirmişlerdir. Görüşmecinin yaptığı yoruma göre, ülkemizdeki spor medyası kavga ve gürültüden beslenen, okuyucu, dinleyici ve izleyicisinin fikrine kapalı bir tutum sergilemektedir.

“Fazlasıyla kapalı, klişeler üzerinden hareket eden, yeniliğe açık olmayan bir spor medyamız var. Bu sektörde kendinizi kanıtlayabilmeniz için insanları şaşırtmanız gerekiyor. Çünkü çok tutucu bir spor medyası var. Spor medyası; Türkiye’de değişen spor izleyicisi, okuyucusu ve dinleyicisininin aklını anlamaya çalışmıyor, tamamen ezber üzerinden gidiyor. Halbuki dünyada spor medyası ve Türkiye’de futbol izleyicisi sürekli değişiyor. Bunun dışında magazinselliğin peşindeyiz. Bilgiden ziyade kavga, gürültü önemli.” (G5).

G6 ve G9’a göre de spor medyası; klişeler üzerinden içerik oluşturan, yozlaşmış, popüler kültürün esareti altında polemik yaratacak olayları gündeme koymaktadır. Dolayısıyla spor medyası içerisinde de objektif yazıların yazıldığını ya da objektif yorumların yapıldığını da düşünmemektedirler. Gelişmekte olan ülkelerde spor gazeteciliği gerçekten de teknik ve içerik olarak oldukça geri durumdadır. Spor medyasında görev yapanların çoğu daha önceden spor geçmişi olan kişilerden oluşmakta ve bununla beraber mesleki bir uzmanlaşma da görülmemektedir. Ülke genelinde yaşanmakta olan ekonomik, siyasi, bilimsel ve teknolojik yetersizlikler spor medyasının yapısına da yansımaktadır (Bayatlı, 1986: 154). Spor gazeteciliğinin durumuyla ilgili Çol’un (1998: 54-56) söyledikleri de bu bulguları doğrular niteliktedir: *“Spor gazeteciliği şu anki konumuyla yozlaşmaktan öte bir kokuşmuşluk sürecinin içerisinde girmiştir. Artık spor gazeteciliğinin hem kaynak hem de kamuoyu nezdinde güvenilirliği ve inandırıcılığı kalmadı, saygınlığı ise giderek azalmaya başladı. Yine spor gazetecilerinin bir bölümü, dürüst, tutarlı, kararlı değiller; kendilerini geliştirmek, değiştirmek, yenilemek adına ortaya koydukları değerler yok. Çoğu sporu bilmiyor, günü kurtarma peşinde koşuyor, özgün düşüncesi ya da yaptığı işe dönük felsefesi yok. Önemli bir kesimi okumuyor, araştırmıyor. Fakat her alanda ahkam kesmeyi kendisine bir hak biliyor” (Çol, 1998: 54-56).*

Kadın spor gazetecileri spor medyasının daha çok futbolla ilgilendiğini ve haber içeriklerinin futbol ağırlıklı oluşturulduğunu da belirtmiş ve bu durumdan yakınmışlardır. Gazetecilere göre; sporun sorunları, sporun değerlendirilmesi, gerçekleri ve çözümleri üzerine yorum yapmak ve yazı yazmak, sporda ve özellikle de futbolda polemik yaratan olayların haber içeriklerine taşınmasından daha az önemli olmaktadır. *“Spor medyası maalesef daha çok futbolla ilgilenen en geri kesimlerin isteklerini yerine getirmek için var gibi. Yani daha polemik yaratacak olayları gündeme koyup bunların üzerinde tartışıyorlar. Böyle olunca da gerçekten sporun sorunları, sporun değerlendirilmesi, gerçekleri ve çözümleri üzerine yorum yapan ve yazı yazan insanlar pek itibar görmüyorlar. Daha çok polemik yaratanlar itibar görüyor. Çünkü polemik yaratan olayların sattığına dair bir görüş var. Mesela ligin bitmesine birkaç hafta var. En fazla konuşulan konu transfer. Ligin ortasında bu konuyu konuşmak ne kadar doğru tartışılır.” (G2).* *“Spor değil, önce futbol var ülkemizde. Değişik insanların çıkması, renk olarak değerlendirilmesi ayrı bir şey; ama bu insanlar acımasızca sadece futbolcuları eleştiriyor ve teknik direktörün tercihlerini beğenmeyerek bunun üzerinden o işi yapıyorlarsa, doğru yapıldığını düşünmüyorum.” (G8).*

Tüm bu olumsuz durumlarla birlikte az da olsa spor medyasında olumlu gelişmeler de yaşanmaktadır. Sektöre nitelikli insanların girmesi ve spor izleyicisinin daha bilinçli seviyeye ulaşması spor medyasında iyiye doğru gidişin göstergesi olmaktadır. **G1** bu süreci şöyle yorumlamıştır: *“Olumlu yönde gelişmeler de var. Ben Radikal Spor’da yazmaya başladığımda Avrupa’dan futbol yazıyorduk. O zaman yazdığımız konulardan birçok insanın haberi bile yoktu. Mancini mi Maldini mi noktasındaydık. Bugün ise o noktada değiliz. Hem çok nitelikli genç insanlar sektöre girdi, hem izleyici daha bilinçli. Dolayısıyla spor medyasında yavaş da olsa bir iyiye doğru gidiş var.”*

Kadınların Müsabaka Görevi Zorlukları

Bu temadaki görüşme verilerine göre katılımcılar görevi gereği gittikleri müsabakalarda birtakım zorluklarla karşılaşmaktadırlar. Spor gazetecileri cinsiyetleri nedeniyle müsabaka görevlerinde ayrımcılık yaşayabilmekte ve taciz vakalarıyla da sık sık karşılaşabilmektedirler. Müsabaka görevinde karşılaşılan zorluklar görev yerine ve kulüplerin tavırlarına göre değişiklik gösterebilmektedir. *“Tatsız birtakım olaylarla karşılaştığım oldu ne yazık ki. Kadın olduğum için bazı statların bazı kapıları, bazı tribünler benim için yasaktı. Sahada bir spor gazetecisi değil bir kadın olarak varım. Ülkemizde cinsel açlık problemi olduğu için aşırı tacizci bir tavra bürünebiliyoruz maalesef. Ancak Anadolu’da da maçlara gittim. Orada tribünlerde tavır hep çok farklı oldu. Kadınlar için güvenli alan oluşturduklarını, kimsenin sizi rahatsız etmeyeceğinden emin olduklarını gördüm.” (G5).*

Özsoy’a (2008: 205) göre kamp ve idman gibi ortamlar gazetecilerin yönetici, teknik direktör ve sporcu gibi haber kaynaklarıyla yakın diyalog kurabilmeleri için önemli bir fırsat olmaktadır. Dolayısıyla kulüp yöneticilerinin, personellerin ve sporcuların tutumu kadın gazetecilerin yaşadıkları zorluğa doğrudan etki etmektedir. *“Ben zaten profesyonel olarak da bir spor kulübünde çalıştığım için bu zorluğu bizzat yaşıyorum. Kulübün medya biriminde çalışıyorum ve tek kadın çalışan benim. Bu bizim birim için de bir hiyerarşi de sorun olmuyor ama o kapıdan dışarı adımınızı attığınızda kurum ve kurumsal kültür olarak sıkıntılarla*

karşılaşıyorsunuz. Spor kulübünde çalışanların bir hiyerarşik ilişki içinde olması gerekir. Hanımefendi, Beyefendi gibi. Ancak genç bir kadın olduğunuzda o ilişki birden hitap ve yaklaşım şekli olarak değişiyor. Bu çok rahatsız edici bir durum. Deplasmana gittiğimde, tribünde olduğumda karşılaştığım en büyük problem bu.” (G6). “Çalışma arkadaşlarımdan kaynaklı hiçbir sorun yaşamadım. Ancak yöneticiler ve futbolcular için aynı şeyi söyleyemeyeceğim. Sahada bir futbolcu benim yanıma gelip konuşmaya korkuyor. Çünkü ikinci bir cümleyi kurduğu anda etrafındakiler yanlış anlayabilir, bu anlarda kameraya bir yerden yansıyabilir. Bunun zorluğunu maalesef yaşamaktayım ve bu durumdan da oldukça rahatsızım. Ayrıca saha içinde kadınların olmasından rahatsız olan ve idmana girmelerini istemeyen yöneticiler de var.” (G8).

Spor Haberlerinde Erkeklik Söylemleri

Çoğu kadın medya çalışanı, kadına yönelik şiddetin ve erkeksi söylemlerin medya örgütlerinin işleyiş yapısından kaynaklandığını düşünmektedirler (Köker, 2000: 325). Ülkedeki en popüler spor gazetelerinden birinin adı AMK iken cinsiyetçi dilin kullanılmaması mümkün olmayacaktır. Cinsel Şiddetle Mücadele Derneğinin sempozyum kitabında (2018: 46) spor gazetesi Kenan Başaran AMK’yı kuranların gazetenin adının bir küfürle ilgisi olmadığını ve gazetenin adının yanlış anlaşıldığını belirtmelerine rağmen, atılan manşetlerde ve yabancılar söz konusu olduğunda her türlü ırkçı, cinsiyetçi ifadelerin kullanıldığını belirtmiştir. Beşiktaş’ın oynadığı şampiyonlar ligi maçının deplasmanda kaybedilmesi ve hakem hatasının olması üzerine, İskoç hakem için “Eksik Etek” manşeti bu tutumun örneği olmuştur.

Görüşmeye katılan gazetecilerden G4 Türkiye’deki spor gazetelerinden birinin adının AMK olmasını eleştirmekle beraber, tribünde ve sahada erkeklik söylemlerinin yer aldığını ve medyanın da bu söylemleri haber başlıklarında kullandığını belirtmişlerdir: “*Türkiye’nin en popüler spor gazetelerinden birinin ismi AMK iken bu konuda olumlu bir şey düşünmem mümkün değil. Futbol özelinde konu daha iç karartıcı bir hâl alıyor. Tribünde, sahada, futbol maçlarının izlendiği ortamlarda insanlar birbirlerine “Beyler!” diye başlayan cümlelerle sesleniyor. Daha da kötüsü milli takımın alt yaş kategorilerinde oynayan minicik çocuklar dahi birbirlerine bu şekilde hitap ediyor.” (G4).*

G1 ise çalıştığı dergiye eril dil içeren bir ilan gelmesine rağmen, parasal kaygılar gütmeyerek bu ilanları dergi yönetiminin basmadığını belirtmiştir. Toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı bir dili benimsemek medyanın dilinin dönüşmesi için önemli bir adım olacaktır. “*Artık o kadar kanıksamışız ki fark etmiyoruz bile. Bizim dergiye bu tarz bir ilan geldi. Parasal açıdan önemli olmasına rağmen dili çok eril olduğu için basmama kararı aldı çocuklar. Bu da çok hoşuma gitti benim. Dolayısıyla öyle bir dil var ve fark edildiğin de ise çok rahatsız edici. Ben bana denk gelirse düzeltiyorum ve kullanmıyorum. “Koyduk mu” şeklinde bir tezahüratın yerine, “yendik” veya “kazandık” desen de oluyor.” (G1).*

Erkeklik söylemlerinin inşasında futbolun büyük önemini olduğu söylenebilir. Türkiye’de medya spor karşılaşmaları, program ve haberler, futbolun popülerliğine paralel bir şekilde ağırlıklı olarak futbol üzerine yapılmaktadır. Hegemonik pratiklerin kurulduğu ve popüler tribün kültürünün yapılandığı futbolda, medya ise aracılık konumundadır. Yapılan futbol haberlerin çoğu tribündeki taraftarların dili olarak kendini sunulmakta ve haber başlıkları taraftarın sesi olduğu düşünülerek atılmaktadır (Hacısofuoğlu ve Koca, 2011: 11). “*Bence bu*

sporun değil basın dilinin genel sorunu. Türkiye’de spor denince akla ilk futbol gelip, futbolun da kitlesinin %90’ının erkek olduğunu düşünürsek şaşırılmamak gerekiyor” (G7).

Kadın spor gazetecileri bu problemin yalnızca spor basını kaynaklı değil, ataerkil toplum yapısının kadın ahlakı ve cinselliği üzerinden küfür inşa etmesinden kaynaklı olduğunu da düşünmüşlerdir. Tribünde kullanılan küfürler, kadın cinselliğini ve evlilik kurumunu aşağılayıcı etkide bulunmaktadır. *“Bunun spor medyasıyla değil de toplumla alakalı olduğunu düşünüyorum. Toplumun içinde bir erkeklik söylemi var zaten. Küfürlerimizde bile kadını ve cinselliği aşağılama söz konusu. Bir insana hakaret etmenin yolu onun annesine hakaret etmekten geçiyor.” (G2).* Dolayısıyla bu koşullar altında ve eril haber dilinin baskısıyla kadın gazeteciler, yaptığı işe yabancılaştıklarını ve haber üretiminin maço kültürü içerisinde etik bir haberciliği geliştirme olanaklarının kısıtlandıklarını belirtmişlerdir: *“Sırf bu yüzden futbol seyretmeyebilirim. Çünkü gerçekten çok iğrenç ve kadına yönelik küfürler kullanılmakta. Mesela Fenerbahçe İnönü’de sahaya çıkıyor ve taraftar “Fenerbahçe kocan geliyor.” diye bağıyor. Şimdi bundan daha iğrenç bir ifade olabilir mi? Bu, karı-koca ilişkisini de çirkin bir hâle getiriyor. Bu söylemler çok masum ve esprili gibi görünse de gerçekten rezil ötesi.” (G2).*

Erkek Olarak Spor Gazeteciliği Yapmanın Avantajları

Görüşmeye katılan spor gazetecileri, erkeklerin spor medyası içerisinde kabul edilebilirliğinin kadınlara oranla çok daha kolay olduğunu ve dolayısıyla da erkek olarak bu mesleği yapmanın daha avantajlı olduğunu ve de daha iyi bir konum getirdiğini belirtmişlerdir. *“Hiç kendimizi kandırmaya gerek yok. Erkek olsaydım tabii ki de her şey daha farklı olurdu. Erkeklerin futbol dünyası içerisinde kabul edilebilirliği çok daha kolay. Ben birileriyle konuşurken kadınların da futboldan anlayabildiklerini içeren bir 2-3 dakikalık ön konuşma yapmak zorunda kalıyorum her zaman.” (G5).*

Kadın spor gazetecileri, yaptıkları yorumların erkek gazetecilerin yorumları kadar ciddiye alınmadığını, yorumlarının ciddiye alınması için mücadele etmek zorunda kaldıklarını ve erkek olarak spor gazeteciliği yapmanın konum, prestij ve kazanç açısından daha avantajlı olduğunu belirtmişlerdir. *“Benim yaptığım bir yorumun bir erkek yorumcunun yorumu kadar bir ağırlığı olmadı. Örneğin; Rıdvan Dilmenle aynı paragrafı ezberleyip söylesek bana “kadına bak” derler, Rıdvan Dilmen için ise “vay adam ne doğru söylüyor” derler. Dolayısıyla erkek olsam belki daha çok kazanır ve daha iyi yerde olabilirdim konum, prestij ve kazanç açısından. Bir de şu var mesela. Ben NTV Spor’da futboldayım, voleybolda Burcu Hakyemez var, basketbolda ise Roksan Kunter var. Basketbol yorumcusu için ikinci bir kadın başvursa kadının “ama bizde Roksan var” yanıtını alması çok muhtemel. Ama erkek birkaç yorumcu olabiliyor basketbolda veya futbolda.” (G1)* *“Spor medyasında yontulmuş olsa da erillik üzerinden kurulan bir dil var. Kadın olarak burada yer almak zor. İçlerine girebilmek de bu kişilerle daha çok iletişim kurabilmek ve daha çok paylaşım yapabilme fırsatına sahip olmak demek. Erkek olsaydım daha fazla iktidara susamış bir insan olacaktım. Bunun getireceği mücadelelere korkmadan girerdim ve pozisyon olarak da başka bir yerde olabilirdim.” (G6)*

Son Dönemde Kadın Spor Gazeteci Sayısındaki Artışın Değerlendirilmesi

Görüşmeye katılan spor gazetecileri spor medyasının erkek egemenliğinde olan bir sektör olması ve kadınların spordan, özellikle de futboldan anlamadığının düşünülmesi sebebiyle erkeklere oranla sektörde daha az yer bulduklarını belirtmişlerdir. Görüşmecilere göre

kadınların futbolla ilgilenmeye başlaması ve spor medyası alanında kadınların görünürlüğünün artmaya başlaması sektörde kadın çalışan artışının görülmesindeki en büyük etken olmuştur. Kadınlar 1970 veya 1980'lerin başlarında medya organizasyonlarına nüfuz ederken, onlar için karar verme pozisyonlarında bulunmak oldukça zordu. Hatta bu pozisyonlara vardıklarında bu etkiyi değiştirmek isteyeceklerini varsaymak bile kendi içinde bir tartışma konusuydu (Ross ve Byerly, 2004: 62-63). 1990'lara kadar da spor gazetelerinde görev yapan kadın muhabire rastlamak neredeyse imkansızdı. (Çoban, 2009: 6) Kadınlar haber yöneticiliği konumunda daha çok yer alması gerekirken daha az iş imkânı bulmaktadır. Muhabir olan kadın gazeteciler sağlık, moda, güzellik, çocuk bakımı gibi alanlarda haber yazmaya yönlendirilmektedir. Bunlara ek olarak, haber üretim sürecinde kadınlardan çok erkeklerin seçilmesi daha çok erkeklerinin sözünün öne çıkarılması anlamına gelmektedir (Dursun, 2011: 637).

“Bir artış var gerçekten de. Bunun en belirgin sebeplerinden biri ilginin artması. Ayrıca kadınların görünür olma şansı da daha fazla artık bu sektörde. 1970'lerde de futbola meraklı, futbol oynayan, spor yapan, spiker ya da yazar olma donanımına sahip kadınlar vardı. Ancak görünür değillerdi. Artık bu değişmeye başladı.” (G6).

“Daha çok kadın sporu seviyor ve daha çok kadın maçlara gidiyor artık. Doğal olarak da daha çok kadın spor medyasına giriyor. Futboldan ziyade basketbolda durum daha iyi. Önce modarötör konumunda oluyorlar kadınlar genelde. Bunun dışında maç sonlarında röportaj yapan muhabir kadınlar var. Oyuncuyu tanıyor, maçı takip ediyor ve soru soruyorlar. Bunu yapabiliyorsa stüdyoya çıkar yorum da yaparlar.” (G1).

“Kadınlar da sporla ve özellikle futbolla çok içli dışlı olmaya başladılar. Bu ilk nedenlerden biri. Ancak daha da önemlisi televizyon müdürleri, genel yayın yönetmenleri de kadınları görmek istediler bence sektörde artık. Yani sektörde bir kadın kontenjanı açıldı.” (G8).

Erkeklerin Cinsiyetçi Tutumları ve Cinsel Taciz

Görüşmeye katılan kadın spor gazetecilerine göre, birçok sektörde olduğu gibi spor medyasındaki çalışma ortamlarında da erkeklerden kadınlara yönelik taciz olayları yaşanmaktadır. Kadın gazeteciler görevleri esnasında muhatap oldukları sporcu, antrenör, kulüp yöneticisi gibi haber kaynaklarından zaman zaman özel arkadaşlık teklifleri geldiğini vurgulamaktadır. Hatta bu teklifler erkek meslektaşları tarafından da kendilerine gelmektedir.

“Anadolu kulüplerinden birine röportaj için gittikten birkaç gün sonra telefonuma kulübün basın danışmanından bir mesaj geldi: “Hayatım, önümüzdeki birkaç gün boyunca İstanbul'da olacağım. Taksim'deki X otelde kalacağım...” Mesajı gördüğüm anda çıldırdım ve hemen sonra “Ona bu cesareti verecek ne yapmış olabilirim?” diye sorarak kendimi suçladım. Bahsettiğim kişiyle görüşmelerim sırasında yanımda olan fotoğrafçımızın soruya cevabı netti: “Sen bir şey yapmadın, her erkek şansını dener!” Mesaja “Bir yanlışlık oldu sanırım” diyerek döndüm. Bahsettiğim basın danışmanı yıllar içinde birçok futbol kulübünde çalıştı. Fevri bir karşılık vermediğim için şanslıyım. Zira aramızda bir tartışma geçse daha sonra yaptığım

birçok işe engel olabilirdi. Zamanla bana karşı tavrı değişti ve görüşmelerimizde eşinden, çocuklarından bahsetmeye başladı.” (G4).

“Karşı cinsin ilişkiyi iş yerinin dışına çıkarma çabası çok karşıma çıkıyor. Yalnız bu spor medyasına ait bir özellik de değil. Her sektörde kadının karşısına çıkmakta. Çok yaşlı bir futbolcunun çok genç bir kadına ısrarcı bir şekilde yakın olmak istemesi gibi duruma bizzat tanık olmuştum. Kadın olarak bu sektörde yer almanın en büyük zorluğu bu.” (G6).

Yaşanan cinsel taciz vakaları çoğunlukla ört bas edilmektedir. Özellikle ‘genç ve bekar kadın’ olmak cinsel tacize maruz kalma oranını arttırmaktadır. Kadın spor gazetecileri, bu olumsuzlukların meslek hayatlarını sonlandırmaya kadar gidebildiğini ve bununla mücadele etmek için de kendilerini sürekli korumak zorunda kaldıklarını belirtmektedirler.

“Bu sektörde erkek tacizinden çok rahatsız olup işi bırakan kadınların olduğu söyleniyor. Yani bu durumlar söz konusu. Özellikle yeni başlayan genç arkadaşlarımız bu durumla çok sık karşı karşıya kalabiliyorlar. Ben kendi bulunduğum futbol ortamını bildiğim için konuşabiliyorum. Kadınlar az sayıda oldukları için belki de göze batıyor olabilir. Yani bu tarz denemeleri erkekler mutlaka yapıyorlar. Bu yüzden de kadınların sürekli kendilerini korumak zorunda oldukları bir ortam söz konusu. Genç ve bekar arkadaşların daha da dikkatli olması gerekiyor.” (G2).

SONUÇ

Araştırmaya katılan spor gazetecilerinin görüşleri değerlendirildiğinde; spor medyasının erkek egemenliğinde olan bir meslek alanı olması ve bu sebeple de kadınlara ait görev pozisyonlarının pek fazla bulunmaması sebebiyle spor gazetecilerinin mesleğe başlama döneminde cinsiyetlerinden ötürü zorluklar yaşadıkları görülmektedir. Ayrıca bu zorluk karşısında durabilmenin, aile ve sosyal çevrenin toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı olmasıyla doğrudan ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kadın spor gazetecileri kendilerini kanıtlamak için mücadele etmek zorunda kalmaktadırlar. Oğlan çocukları futbol maçları ve takımlarıyla haşır neşir olurken kız çocuklarının bu tablonun dışında kalması sebebiyle futbolun erkek alanı olarak gösterilmesi ve kadınların bu sebeple futboldan anlamayacağını düşünülmesi konusu araştırmada dikkat çekmektedir. Özsoy (2008) “Türk Spor Medyasında Kadın” isimli makalesinde de erkeğin alanında algılanan futbola kadınların girmesinin çoğu kültürde yadırgandığını ve aşağılandığını ifade etmiştir.

Görüşmeye katılan kadın gazeteciler, Türkiye’deki spor medyasının çağın gelişmelerine uygun hareket etmediğini, kavgaya ve gürültüden beslendiğini, okuyucu, dinleyici ve izleyicisinin fikrine kapalı bir tutum sergilediklerini belirtmişlerdir. Yapılan görüşmeler sonucunda bunun temel sebebinin, sporun sorunları ve bunun çözümleri üzerine yorum yapmak ve yazı yazmanın sporda ve özellikle de futbolda polemiğe yaratan olayların haber içeriklerine taşınmasından daha az önemli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kadın spor gazetecilerinin görüşlerinden yola çıkarak spor medyasının bu tutumuyla birlikte sektöre nitelikli insanların girmesi ve spor izleyicisinin daha bilinçli seviyeye ulaşmasıyla spor medyasında iyiye doğru gidiş olduğu görülmektedir. Kadın gazetecilerin yorumları, gazetecilerin görevleri gereği gittikleri müsabakalarda birtakım

zorluklarla karşılaştıklarını da göstermektedir. Gazetecilerin görüşleri değerlendirildiğinde bu zorlukların sebeplerini toplumdaki ataerkil yapıdan kaynaklanan kadınları cinsel nesneleştirmek ve onlara yönelik taciz ve istismar olaylarının yaşanması olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Erkek egemen bu sektörde, kadın meslektaşlarla hiyerarşik ilişki kuramama sorunu kadınların müsabaka görevlerinde duygusal ve cinsel açıdan şiddet görmelerine neden olmaktadır.

Spor medyasının şiddeti özendirici ve körükleyici ifadelere yer verdiği ve eril bir haber dilini sıklıkla kullandığı kadın gazeteciler tarafından belirtilen bir sorun olarak karşımızda çıkmaktadır. Benzer araştırmalarda da medyanın işleyiş yapısının erkeklik söylemlerinde etkili olduğu (Köker, 2000: 325) ve en popüler spor gazetelerinden birinin ismi AMK iken yapılan haberlerin çoğunun tribündeki taraftarların dili olarak sunulduğu (Hacısofuoğlu ve Koca, 2011: 11) sonucu ortaya çıkmaktadır. Gazetecilerin yorumlarına göre, bu problemin temelinde yalnızca spor basının değil toplumun da etkili olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Tribünde kullanılan küfürler, kadın cinselliğini ve evlilik kurumunu aşağılayıcı niteliktedir.

Görüşmeye katılan spor gazetecilerinin yorumları incelendiğinde, erkeklerin spor medyası içerisinde kabul edilebilirliğinin kadınlara oranla çok daha kolay olduğunu görülmektedir. Yorumlardan yola çıkarak bu durumun temel sebebinin spor medyasında erillik üzerinden kurulmuş bir dil olduğu, erkeklerin daha çok desteklendikleri kadınların ise yaptıkları yorumların erkek gazeteciler kadar ciddiye alınmadığı, ciddiye alınmaları için kadın gazetecilerin mücadele etmek zorunda kaldıkları ve erkek olarak spor gazeteciliği yapmanın konum, prestij ve kazanç açısından daha avantajlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kadın gazetecilerin erkeklerle aynı avantajı elde edebilmeleri için kendilerini kabul ettirme sürecine dâhil olmaları gerekmektedir.

Kadın spor gazetecileri, spor medyasının erkek egemenliğinde olması ve sektörde kadınların erkeklere oranla daha az yer bulması sorununa değinmişlerdir. Dursun'un da (2011: 637) belirttiği gibi kadınlar haber yöneticiliği konumunda daha çok yer alması gerekirken daha az iş imkânı bulmakta ve haber üretim sürecinde kadınlardan çok erkeklerin seçilmesiyle erkeklerinin sözünün öne çıkarılmaktadır. 1980'lerde ise haber metinlerinde kadınların yer alması, kadınların medyada varlığı ve çalışma şartlarına yönelik araştırmalar yapılmıştır. 1990'lara gelindiğinde ise kadınların haber izleme ve okuma pratikleriyle ilgili araştırmalar yapılmıştır. Kadın spor gazetecilerinin yorumları değerlendirildiğinde; feminist medya çalışmalarının etkisi, kadınların futbola ilgilenmeye başlaması ve sektörde kendilerini kanıtlamalarıyla zamanla gazete ve dergilerde kadın spor gazeteci sayısının arttığı, kadınların muhabir, yazar ve editör olarak görev yapmaya ve de televizyon kuruluşlarında spor programları sunmaya başladıkları sonucuna ulaşılmaktadır.

Birçok sektörde olduğu gibi spor medyasındaki çalışma ortamlarında da erkeklerden kadınlara yönelik taciz olayları yaşandığı sonucu araştırmada karşımıza çıkmaktadır. Yorumlara göre yaşanan cinsel taciz vakaları çoğunlukla ört bas edilse de kadın gazetecilere görevleri sırasında sporcu, antrenör, kulüp yöneticisi gibi haber kaynaklarından zaman zaman özel arkadaşlık teklifleri geldiği ve özellikle 'genç ve bekar kadın' olmanın cinsel tacize maruz kalma oranını arttırdığı görülmektedir. Dolayısıyla kadın gazeteciler, erkeklerin cinsiyetçi tutumlarının ve cinsel taciz vakalarının kendilerinin meslek hayatlarını sonlandırmaya kadar gidebildiğini ve bununla mücadele etmek için de kendilerini sürekli korumak zorunda kaldıklarının altını

çizmişlerdir. Spor medyasında yapılan cinsiyet ayrımcılığını sonlandırmak için; bu işin eğitimini almış, bilinçli, bilgili, kendini yetiştirmiş, yeniliklere açık, sporu gerçekten takip eden ve bilen, etik değerlerden haberdar, kadına değer veren, objektif hareket edebilen, haber dilini doğru kullanabilen çalışanların spor medyası sektöründe yer alması konusunda adımlar atılabilir.

KAYNAKLAR

- Agacinski, S. (1998). *Cinsiyetler siyaseti*. İ. Yerguz (Çev.), Ankara: Dost.
- Arslan, B., ve Koca, C. (2006). Kadın sporcuların yer aldığı günlük gazete haberlerinin sunumuna dair bir inceleme. *Hacettepe Spor Bilimleri Dergisi Hacettepe*, 17(1), 1-10.
- Başaran, K. (2018). *Medya, futbol, cinsel şiddet ve dil*. Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği Sempozyum Kitabı, 43-47.
- Bayatlı, T. (1986). *Dış ülkelerde spor basını, genç gazeteciler eğitim semineri*. İstanbul: Gazeteciler Cemiyeti.
- Berktaş, F. (2000). Tek tanrılı dinler karşısında kadın. *Milel ve Nihal: İnanç, Kültür ve Mitoloji Araştırmaları Dergisi*, 5(3), 327-329.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem.
- Çoban, O. (2009). Kadın foto muhabirleri Eleni Küreman'ın açtığı yoldan ilerliyor. *Cihan Haber Dergisi*, 28, 6-9.
- Çol, Z. (1998). *Cumhuriyet'in 75. yılında spor medyası semineri*. Antalya: Türkiye Spor Yazarları Derneği Yayınları.
- Connell, R. W. (1998). *Toplumsal cinsiyet ve iktidar-toplum*. C. Soydemir (Çev.), Kişi ve Cinsel Politika. İstanbul: Ayrıntı.
- Dökmen, Z. (2014). *Toplumsal cinsiyet, sosyal psikolojik açıklamalar*. İstanbul: Remzi.
- Donovan, J. (2015). *Feminist teori*. 10. Baskı, İstanbul: İletişim.
- Dursun, Ç. (2008). *Kadına yönelik aile içi şiddet ve haber medyası: Alternatif bir habercilik*. TC Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Dursun, Ç. (2011). Türkiye'de 1975-2010 arasında haber, habercilik ve gazetecilik çalışmalarında kadın sorunlarına bakış ve feminist yaklaşımlar. S. Sancar (Der.), *Birkaç Arpa Boyu: 21. yüzyıla girerken Türkiye'de feminist çalışmalar içinde*, İstanbul: Koç.
- Gürbüz, S., ve Şahin, F. (2014). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Hacısoftaoğlu, İ., ve Koca, C. (2011). Spor medyasında hegemonik erkekliğin (yeniden) üretimi 'Delikanlı gibi yaşayın, delikanlı gibi oynayın'. İ. Erdoğan (Ed). *Medyada Hegemonik Erkek (lik) ve Temsil içinde*, İstanbul: Kalkedon.
- Kaypakoglu, S. (2004). *Medyada cinsiyet stereotipleri toplumsal cinsiyet ve iletişim*. İstanbul: Naos.
- Köker, E. (2007). Kadınların medyadaki hak ihlalleriyle baş etme stratejileri. S. Alankuş, (Derl.), *Kadın Odaklı Habercilik içinde*, İstanbul: IPS İletişim Vakfı.
- Kümbetoğlu, B. (2008). *Sosyolojide ve antropolojide niteliksel yöntem ve araştırma*. İstanbul: Bağlam.
- Oakley, A. (1972). *Sex, gender and society*. London: Temple Smith.

Dinç, E., S. (2019). Türk spor medyasında kadın gazetecilere yönelik cinsiyet ayrımcılığı. *Spor Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 97-112.

Özsoy, S. (2008). Türk spor medyasında kadın. *Spor Bilimleri Dergisi*, 19(4), 201-219.

Palabıyık, A. (2013). Toplumsal cinsiyete sosyolojik bir yaklaşım: Ortadoğu'nun halleri. *Doğu-Batı Düşünce Dergisi*, 16(63), 225-261.

Ross, K., ve Byerly, C. M. (2004). *Women and media: international perspectives*. NJ: John Wiley & Sons. DOI: 10.1002/9780470776421

Rowe, D. (1996). The global love-match: Sport and television. *Media, Culture & Society*, 18(4), 565-582.

Rowe, D. (2004). Antonio Gramsci: sport, hegemony and the national-popular. In *Sport and Modern Social Theorists* (pp. 97-110). London: Palgrave Macmillan.

Yıldırım, A., ve Şimsek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.

Bu eser **Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı** ile lisanslanmıştır.